

HINDU FUNDAMENTALISM: NATSIONALISM JA RELIGIOON INDIAS

Erki Lind

HINDU FUNDAMENTALISM JA *HINDUTVA*

Hindu fundamentalismiga seotud sündmused on enamasti Lõuna-Aasia kesksed ja ületavad harva lääne meedia uudiskünnise. Eranditeks on suurmogul Baberi poolt hindu jumal Rāma väidetavasse sünnikohta rajatud Babri-mošee lammutamine 150 000 üleskõetud hindu poolt 1992. aastal ning Austraaliast pärit kristliku misjonäri Graham Stainesi ja tema poegade põletamine 1999. aastal. Tegu on aga vaid jäämäe veepealse osaga, sest fundamentalistlik suund on hinduismis sama tugevalt esindatud nagu tänapäeva islamis või kristluses ja on tõusnud viimastel aastakümnetel ka India poliitikas arvestatavaks jõuks.

Selle pildiga, mille lääs on endale maalinud rahuarmastavast ja eelkõige avatud hinduismist, ei paista fundamentalism kuidagi kokku sobivat. Tegelikuses on aga iroonilisel kombel ka just sellel klišeel olnud hindu fundamentalismi tekke ja kujunemisloo juures oluline roll.

Eestis on hindu fundamentalism veel küllaltki tundmatu teema, seda nii laiemale üldsusele kui ka teadusele.¹ Selle artikliga soovin seda lünka veidi täita ja anda eelkõige lühiülevaate hindu fundamentalismi minevikust ja tänapäevasest olukorrast maailma suurimas demokraatias. Selleks lähen esmalt ajas veidi tagasi Briti impeeriumi aegsesse Indiasse, mil vabadusliikumise ajal esiteks ühendati rahvus ja religioosne kuuluvus ning teiseks tekkisid reaktsioonina brittide halvustavale suhtumisele hinduismi

¹ Kõige tõenäolisem koht, kus keskmine eestlane võiks olla hindu fundamentalismiga kokku puutunud, on hulga Oscareid võitnud film „Rentslimiljonär“, milles peategelase ema tapeti moslemivastases pogrommis. Kirjandushuvilised on aga vahest teemaga paremini tuttavad tänu Salman Rushdie „Mauri viimsele ohkele“ (Tallinn: Varrak, 2001).

reformida soovivad liikumised. Sellega oli loodud pinnas ka fundamentalistliku suuna tekkeks.

Seejärel võtan vaatluse alla, millised on nende uute, fundamentalistlike religioossete ideede avaldumisvormid tänapäeva India ühiskonnas, ning näitan, et kuigi hindu fundamentalismil on ajaloost ja ühiskonnast tingitud omapärad, mis väljenduvad eelkõige tugevamas rõhuasetuses rahvuslusele kui teistes fundamentalismides, on hindu fundamentalismil siiski kõik religioosse fundamentalismi omadused.

Enamjaolt peetakse hindu fundamentalismist rääkides silmas *hindutva*'t. *Hindutva* mõiste, mida võiks vahest tõlkida kui „hindusus“, on pärit V. D. Sāvarkari 1923. aastal ilmunud samanimelisest raamatust ja tähistab tänapäeval hindu äärmusluse erinevaid väljundeid. Sāvarkar oli India iseseisvusliikumise radikaalsema suuna esindaja ning tänapäevase hindu äärmusluse peaideoloog.

Hindutva ideoloogiat esindavad organisatsioonid on koondunud nn Sanghi-perekonda, Sangh Parivari. Sanghi-perekonna poliitilise suuna esindajaks on Bharatiya Janata Party (BJP). BJP poliitiline programm on India Hindu-Rāṣṭraks ehk hindude riigiks või hinduvalitsuseks muutmise. See on tugevas vastuolus India senise sekulaarse riigi poliitikaga, mis on sätestatud ka India põhiseaduses.² BJP on asutatud 1980. aastal, ent tal on ka eelkäija – Bharatiya Jana Sangh. See erakond jäi aga India iseseisvuse esimestel aastakümnetel, mil valitses Kongressipartei, tähtsusetuks. Möödunud sajandi üheksakümnedatel saatis BJP-d aga ootamatu edu ning erakond suutis moodustada valitsuskoalitsiooni. Viimase aastakümne jooksul on BJP populaarsus näidanud taas langustrendi ning 2004. ja 2009. aasta parlamendivalimistel saadi kaotuse osaliseks. Kuigi valimisi pole enam õnnestunud võita, ollakse siiski Kongressipartei järel Indias toetuselt teine erakond. BJP valijad on enamasti India keskkihist ja pärit eelkõige Põhja-Indiast.

BJP edu aluseks peetaksegi ulatuslikke muutusi India ühiskonnas, millega kaasnes uue keskklassi teke möödunud sajandi kaheksakümnedatel aastatel.³ Viimasel kümnendil paistab, et vajadus hääli püüda on

² India põhiseadus (FORTY-SECOND AMENDMENT) ACT, 1976, [18th December, 1976.] 2. Amendment of the Preamble.

³ Dietmar **Rothermund**, *Geschichte Indiens. Vom Mittelalter bis zum Gegenwart* (München: Beck, 2006), 103.

muutnud nende retoorikat pehmemaks⁴ ja fundamentalismi mainest üritatakse vabaneda. On kuulda isegi hääli, mis väidavad, et BJP on sekulaarse riigi poolt. Seega võib poliitikas osalemine, mis hindu fundamentalismi tõusu mootoriks oli, osutuda ka selle lahendajaks ja niimoodi fundamentalismi laiema leviku ise ära lõpetada. Samas on BJP käed aga seotud, kuna partei ei saa endale lubada teistest Sangh Parivari organisatsioonidest liiga kaugele eemalduda.

Nendest olulisim on Rāṣṭrīya Svayamsevak Sangh (RSS), tõlkes „Rahvuslik vabatahtlike ühendus“, mille puhul on tegu BJP-ga seotud oleva paramilitaarse organisatsiooniga. RSSil on range hierarhiline struktuur ja palju rõhku pannakse distsipliinile ning ideoloogilisele koolitusele. Organisatsioonil on Indias suur mõju ja miljoneid liikmeid. RSS tegeleb ka sotsiaaltöoga ning neil on üle 10 000 oma kooli, millele lisanduvad veel muud asutused. RSS asutati 1923. aastal, langes aga XX sajandi keskkel koos ülejäänud *hindutva*-ideoloogiat esindavate organisatsioonidega ebasoosingusse, kuna Mohandas „Mahatma“ Gandhi mõrvar, Nathuram Vinayak Godse, omas sidemeid tolleaegse Hindu Mahasabha erakonnaga, mille juht oli aastatel 1937–48 *hindutva* ideoloog V. D. Sāvarkar.

Kui BJP ja RSS esindavad poliitilist ja natsionalistlikku suunda, siis Viśva Hindū Pariṣad (VHP – maailma hindu nõukogu) on kirikutaoline organisatsioon, mis on end hinduistlike usuvoolude katusorganisatsiooniks kuulutanud. Asutatud on VHP 1964. aastal ning see on Sangh Parivari religioosne tiib. Nende kolme organisatsiooni järgi joonistub juba väljaloodud süsteem – on olemas poliitiline erakond, „apoliitiline“ vabatahtlike organisatsioon ning religioosne organisatsioon, mis kõik on omavahel seotud. Selle põhjal pole enam raske arvata, et on olemas ka noorteorganisatsioon – Bajrang Dal – ning peale selle veel hulk väiksemaid organisatsioone.

Ent fundamentalistliku hinduismi spekter on laiem kui vaid *hindutva*. On olemas veel terve hulk organisatsioone, mille vaated ja ka äärmusluse aste erinevad küllaltki palju. *Hindutva* organisatsioonide kõrval on kõige prominentsem Arya Samaj, 'aarialaste ühendus', mille ajalugu ulatub tagasi 1875. aastasse. Arya Samaji eesmärk on ühelt poolt hoida hin-

⁴ Jasmine Zérinini-Brotel, „The BJP in Uttar Pradesh: From Hindutva to Consensual Politics?“ – *The BJP and the Compulsions of Politics in India*. Ed. Thomas Blom Hansen, Christophe Jaffrelot (New Delhi: Oxford Univ. Press 2004), 100.

duismi lääne mõjude eest, teiselt poolt aga puhastada see rahvahinduismi ritualismist, et veedade „puhta hinduismi“ juurde tagasi pöörduda.⁵ Pea vastupidist ideaali esindavad aga traditsionalistid, kes on braahmanliku sanskriti-hinduismi järgijad ning peavad rangelt kinni kastisüsteemist ja tavadest nagu leskede põletamine (keelatud juba 1829) või laste naitmine.

Veel üks poliitiline erakond lisaks BJP-le on Śiv Senā. Sellel erakonnal ei ole nii laialdast toetust kui BJP-l, millega võrreldes ollakse ka radikaalsem ja vägivaldaltim. Śiv Senā liikmed e *śiv sainik*’ud on tihti seotud kommunistliku vägivaldaga.

Kommunalism on mõiste, millest ei saa mööda Lõuna-Aasia religioossetest ja rahvuslikest pingetest rääkimisel. Tegu on spontaansete regionaalsete vägivaldpuhangutega hindude, moslemite ja sikhide vahel. Mõiste tugineb ideel, et inimesed elavad kogukondades ja kuna hindud ja moslemid olevat XIX sajandist pärit arusaamade järgi erinevast rahvusest, jagatakse nad loomulikult ka erinevatesse kogukondadesse. Selliseid vägivaldpuhanguid on aga XX sajandi viimastest aastakümnetest alates üha enam organiseerinud RSS ja BJP. Kuna kommunalismi määrav tunnus on spontaansus, on viimasel ajal, kui lokaalsed konfliktid toimuvad India erinevates osades sünkroonselt ja organiseeritult, ainult kommunismist rääkimine problemaatiline.

Hindutva puhul lähevad arvamused lahku, kas on tegu religioosse või rahvusliku äärmuslusega. Esiteks seisneb probleem selles, et kahe rahvuse teooria⁶ tõttu tähistab „hindu“ korraka nii religioosset kui ka rahvuslikku kuuluvust⁷ ja just *hindutva* keskendub oma ideoloogias tugevalt rahvuse ja religiooni ühtsusele.

Teine, religiooniteaduslikku laadi probleem seisneb selles, kas fundamentalismist saab rääkida ainult aabrahamlike religioonide puhul, milleks on kristlus, judaism ja islam, või saab mõistet rakendada ka mujal. Sealjuures on huvitav, et hindu fundamentalism või natsionalism üritab

⁵ Katharina **Ceming**, *Hinduismus: Auf dem Weg vom Universalismus zum Fundamentalismus?* <http://them.polylog.org/S/ack-de.htm> 23.04.2010.

⁶ Tegu on teoriaga, millele tuginedes rajati Pakistani riik. Selle järgi moodustavad hindud ja moslemid Indias eraldi rahvused, kellel peavad selle tõttu olema ka eraldi riigid.

⁷ Rahvus eelkõige sõna ingliskeelses tähenduses „nation“, mis sisaldab võrreldes eesti „rahvusega“, mille all mõeldakse eelkõige etnost, palju tugevamat poliitilist mõõdet. Raamat „*Hindutva: Who is a Hindu?*“ on algselt kirjutatud inglise keeles.

hinduismi just nende kolme monoteistliku ja kindlat kanoonilist põhitexti omava religiooni eeskujul reformida. Romila Thapar nimetas selle nähtuse „hinduismi semitiseerimiseks“⁸, mis väljendub ühtse dogma ja keskse jumala otsimises, püüdes lisaks institutsionaliseerida vaimulikku hierarhiat, millel oleks interpretatsioonimonopol ja ka misjonitegevus. Lühidalt öeldes üritab hinduism selles variandis omandada maailmareligiooni vormi ehk vastata nendele ootustele, mille lääne kultuur oma interpretatsioonis religioonist hinduismile pannud on. Sellise *syndicated hinduism*'i⁹ keskseks tekstiks on tänapäeval saanud eepos „Rāmāyana“ (algsest oli selleks „Bhagavad Gītā“) ja jumalaks Rāma.

Seda tendentsi arvestades on hindu fundamentalismist rääkimine igati õigustatud. Hinduism religioonina on küll tõepoolest pea defineerimatu kogumik erinevatest ususüsteemidest, millel puudub alus, vundament, millele fundamentalismi ehitada, aga justnimelt see ongi see, mida kõnealune liikumine muuta üritab.

Näiteks semitiseerimise kohta võib tuua *tribal*'ite „ristimise“. On teateid, kuidas *tribal*'id ehk India põlisrahvuste esindajad on maasturitega sisse piiratud, viidud hindu *āśram*'isse, kus toimus puhastav kümbelus (*śuddhikaran*) kuumaveeallika ääres, ja öeldud neile, et nad ei ole enam kristlased, vaid hindud.¹⁰ Tegu on ilmselge ülevõtmisega kristlusest, samas aga terava vastuoluga hindu fundamentalistide enda väitega, et hinduks ei saa hakata, vaid sünnitakse. Seda (ajalooliselt mitte paikapidavat) väidet kasutavad nad võitlemaks kristlusse ja islamisse pööramise vastu,¹¹ kuna selle loogika järgi oleks iga pöördumine korvamatu kaotus hinduismile.

Natsionalismi poolt räägib *hindutva*-organisatsioonide enesetutvustus. Eelkõige käib see Bharatiya Janata Party kohta, mis ütleb oma ametlikul kodulehel selgelt: „*It must be noted, that Hindutva is a nationalist, and not a religious or theocratic, concept.*“¹² Seejuures tuleb aga arvestada, et tegu

⁸ Shalini **Randeria**, „Hindu-„Fundamentalismus“: Zum Verhältnis von Religion, Geschichte und Identität im modernen Indien“ – *Religion-Macht-Gewalt. Religiöser „Fundamentalismus“ und Hindu-Moslem-Konflikte in Südasiens* (Frankfurt am Main: IKO 1996), 30.

⁹ Samuti Thaparilt pärit mõiste. *Ibid.*, 53.

¹⁰ Sumit **Sarkar**, *Beyond nationalist frames. Relocating Postmodernism, Hindutva, History* (New Delhi: Permanent black, 2002), 217.

¹¹ *Ibid.*, 221.

¹² <http://www.bjp.org/philos.htm> 19.09.2007.

on poliitilise erakonna enesetutvustusega ja Indias on riik ja religioon teineteisest rangelt lahus. Ja nagu juba eelnevast näha on, ei ole BJP ainus *hindutva* esindaja ega *hindutva* ainuke hindu fundamentalismi suund.

Niisiis räägivad erinevad autorid ühest nähtusest erineva nimega. Põhjuseks on nii see, et religioon ja rahvus on hindu äärmuslaste retoorikas tihti lahutamatud, et *hindutva* esindajad on viimastel aastakümnetel rohkem tegusad poliitikas kui kitsamalt religiooni valdkonnas, ja ka see, et ühiskonna, poliitika ja religiooni uurijad lähenevad küsimusele erineva vaatenurga alt. Katharina Ceming lahendab küsimuse nii, et jagab kõnealuse fenomeni kaheks – religioosseks fundamentalismiks ja poliitiliseks fundamentalismiks.¹³ Nii kuulub näiteks Arya Samaj esimesse gruppi ja BJP teise. Erinevus peitub Cemingi järgi eesmärgis: religioossete fundamentalistide jaoks on põhiline eesmärk õige dharma taastamine, kui seda järgitakse, laabub kõik muu nende arvamus järgi sellest lähtuvalt iseenesest. Poliitilised fundamentalistid näevad aga õiget dharmat pigem vahendina eesmärgi saavutamiseks. Kui seda järgitakse, tõusvat Bharata¹⁴ taas oma täies hiilguses. Üldiselt on tegu on aga siiski üheainsa nähtusega, milles religioossed ideed on leidnud endale poliitilise väljundi.

HINDU FUNDAMENTALISMI JUURED

Hindu fundamentalismi juured ulatuvad XIX sajandisse, mil brittide valitsetavas Indias toimus hindude rahvuslik ärkamine. Sellel ajal alguse saanud hindu rahvuslus on lai mõiste, mille alla võib lugeda ka selliseid vaimseid ja poliitilisi liidreid nagu Gandhi või Swami Vivekananda. See, et neile lisaks ka äärmuslased esile kerkisid, pole imekspandav, kuna britid ohutasid teadlikult tagant kommunalismi ja hindu-moslemi vastasseisu osana oma „jaga-ja-valitse“ poliitikast. Muuhulgas loodi eraldi valimisnimekirjad religioossetele vähemustele¹⁵ ning jagati Bengal 1905. aastal hindude ja moslemite vahel kaheks.¹⁶ Viimane sündmus, mis hindu funda-

¹³ Ceming, *Hinduismus: Auf dem Weg vom Universalismus zum Fundamentalismus?* <http://them.polylog.org/S/ack-de.htm> 23.04.2010.

¹⁴ India nimi india keeltes, mida hindu fundamentalistid ja natsionalistid eelistavad võõrast päritolu „Indiale“.

¹⁵ Randeria, „Hindu-„Fundamentalismus““, 35.

¹⁶ Tänapäeva Bangladesh ja India Lääne-Bengali osariik.

mentalismile kaasa aitas, oli India jagamine iseseisvumisel sekulaarseks hindu riigiks ning moslemiriigiks Pakistaniks (millest omakorda eraldus 1971 Bangladesh). See sündmus põhjustas Indias suurt rahulolematust ja vägivallalaineid ning on hiljem toonud kaasa palju poliitilisi probleeme ja mitu relvastatud konflikti India ja Pakistani vahel.¹⁷

Britid suhtusid ajal, mil nad Indiat valitsesid, hindudesse väga suurte eelarvamustega. Nende arvamuse kujundas see, et Indiat olid aastasadu valitsenud vallutajad, kõigepealt Iraani ja Kesk-Aasia moslemid ning seejärel inglased ise. XIX sajandi orientalistlikud vaated nägid rassi ja religiooni lahutamatuna ja seega ei tulenenud üleolev suhtumine hinduismi mitte niivõrd religioossetest põhjustest, kuivõrd rassile rajatud üleolekustundest aasialaste vastu.

Peter van der Veer tõstab oma raamatus „Imperial encounters: Religion and modernity in India and Britain“ esile soorollide (ingl *gender*) tähtsust rassiliste ja religioossete kuvandite kujunemise juures Lõuna-Aasias. Britte kui maailma vallutajaid kujutati XIX sajandil ette maskuliinsetena, samamoodi nähti kristlust loogilisele alusele rajatud ja ratsionaalselt mõtleva religioonina. Selline „briti maskuliinsus“ konstrueeriti, feminiseerides samal ajal koloniseeritud indialasi. Reaktsioonina sellele „musklilise kristluse“ konstruktsioonile tekkis „muskliline hinduism“.¹⁸

Van der Veeri kasutatud sõna *muscular* on igatahes täpne sõna kirjeldamaks tänapäevast *hindutva*-hinduismi. Mismoodi muidu iseloomustada paramilitaarseid treeninglaagreid, ranget hierarhiat, lojaalsusenõuet RSSi puhul ja *last but not least* – BJP-valitsuse aatompommi. Keskkel kohal RSSi võitlusideoloogias on Hanumān e Maruti – ahvjumal, Rāma teener ja kurjaga võitlemise sümbol hinduismis.¹⁹ Sealt on pärit ka Sanghi perekonna noorteorganisatsiooni nimi – Bajrang Dal e Ahviarmee. Eespool sai juba öeldud, et hindu fundamentalistide teoloogias on keskseks jumalaks tõusnud Rāma, siin ilmneb see taas. Lisaks tuginetakse ka juba olemasolevale traditsioonile, kuivõrd Hanumān on ka india maadlejate

¹⁷ Dietmar **Rothermund**, *Geschichte Indiens. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (München: Beck, 2006), 90.

¹⁸ Peter **van der Veer**, *Imperial encounters: Religion and modernity in India and Britain* (Princeton: Princeton Univ. Press 2001), 94.

¹⁹ Hans Joachim **Klimkeit**, *Der politische Hinduismus: Indische Denker zwischen religiöser Reform und politischem Erwachen* (Wiesbaden: Harrassowitz, 1981), 259.

ja võitlevate askeetide jumalik eeskuju.²⁰ Hanumān on ideaalne *bhakta*²¹, keda iseloomustab vankumatu truudus Rāmale, valmisolek igaks teeneks ja tohutu jõud. Truudus ja füüsiline jõud on omadused, mida RSS oma paramilitaarse ideoloogia jaoks suurepäraselt ära kasutada saab.

Aga vaadake siis, mismoodi britid õigupoolest indialasi nägid. Peter van der Veer toob näiteks tsitaadi Thomas Babington Macaulaylt.²² Tema oli see mees, kelle idee oli hakata indialastele inglise haridust andma, seega on tema otsene mõju India vaimsurele olnud üüratu. Tema tsitaat bengalite kohta on järgmine:

*The physical organisation of the Bengalee is feeble even to effeminacy. He lives in a constant vapour bath. His pursuits are sedentary, his limbs delicate, his movements languid. During many ages he has been trampled upon by men of bolder and more hardy breeds. Courage, independence, veracity, are qualities to which his constitution and his situation are equally unfavourable.*²³

Aga sama hästi võiks kasutada temalt ka mõnda teist tsitaati nagu näiteks: „A war of Bengalees against Englishmen was like a war of sheep against wolves,²⁴ või:

*Even despair could not inspire the soft Bengalee with courage to confront men of English breed, the hereditary nobility of mankind, whose skill and valour had so often triumphed in spite of tenfold odds. The unhappy race never attempted resistance. Sometimes they submitted in patient misery. Sometimes they fled from the white man, as their fathers had been used to fly from the Mahratta.*²⁵

²⁰ van der Veer, *Imperial encounters*, 99.

²¹ *Bhakti* e jumalale pühendumuse järgija

²² *Ibid.*, 95.

²³ „Bengal on kehalt on lausa naiselikult nõrk. Ta elab pidevas aurusaunas. Ta tegevused on istuvad, liikmed õrnad, liigutused loiud. Läbi aega on teda tallatud vapramat ja karmimat tõugu meeste poolt. Julgus, iseseisvus, tõearmastus on omadused, mis ei sobi ei ta kehaehituse ega olukorraga.“ Thomas Babington **Macaulay**, *Memoirs of the Life of Warren Hastings, first Governor-General of Bengal* (1841). <http://www.gutenberg.org/etext/2332> 23.04.2010.

²⁴ „Bengalite sõda inglaste vastu oli nagu lammaste sõda huntide vastu.“ *Ibid.*

²⁵ „Isegi meeleheide ei ajendanud pehmet bengalit vastu hakkama inglise tõust meelele, inimkonna pärilikule aadliskonnale, kelle osavus ja vahvus on nii palju kordi triumfeerinud hoolimata kümnekordsele vähemusele. See õnnetu rass isegi ei üritanud vastu panna. Mõnikord alistusid nad kannatlikus õnnetuses. Mõnikord põgenesid valge mehe eest, nagu nende isad olid harjunud põgenema marathade eest.“ Thomas

Bengalid oli rahvas, kes oli inglaste silmis eriti feminiinne „rass“. Nimelt olid india lased jagatud veel alamrassidesse ja nende seas oli „sõjakõlbliku- maid“ nagu näiteks India moslemid, kuna nad olid sajandeid Indiat valit- senud, või sikhid oma mõõgakultuse ja brittidele osutatud tugeva sõjalise vastupanu tõttu. Kuna noortele hindudele anti inglise haridust, oli kerge neid arvamusi ka hindude endi seas juurutada. Näiteks Mahatma Gandhi kirjutab oma autobiograafias, kuidas ta teismelisena uskus, et hindud ole- vat nõrgad ja inglased või kristlased tugevad, kuna ühed on taimetoitlased ja teised lihasööjad. Oma usus arvas ta, et hindud saavad ainult siis vabaks, kui nad liha sööma hakkavad ja tugevaks saavad.²⁶

Brittide mõju oli nii suur, et autorid, kes hinduismi reformida ja selle mainet parandada soovisid (mitte tingimata fundamentalistid), pöördu- sid just nende aspektide vastu, mida kristlased kritiseerinud olid, nagu polüteism, ritualism ja ebajumalakummardamine. Seda võib täheldada juba kõige esimeste uuendajate juures nagu nt Rammohun Roy²⁷ (1772– 1833), kes asutas reformiliikumise Brahmo Samaj, või ka Swami Viveka- nanda. Kommunalismi ja fundamentalismi ajaloo vaatepunktist mängib suurt rolli aga Bankimchandra Chatterjee (1838–1894), keda BJP näeb ühena oma ideoloogia rajajatest.²⁸

Nende reformiliikumistega – nii religioosete kui sotsiaalsetega – oli pinnas loodud Arya Samaji tekkeks, mille puhul võib juba rääkida hindu fundamentalismist. Arya Samaji rajaja oli Dayananda Sarasvati (1824– 1883), tuntud *sannyasi*,²⁹ kes avaldas mõtteid ka sotsiaalse reformi ja reli- gioosse purismi kohta. Tema eesmärgiks oli vabastada hinduism kõigest, mis olid tema silmis hilisemad väljamõeldised, ja teha hinduismist, mida iseloomustab just mitmekülgus, üks ja ühtne hinduism, milleks oleks

---

Babington **Macaulay**, *The Life of Robert Lord Clive* (1836). <http://www.gutenberg.org/etext/2332> 23.04.2010.

²⁶ Mohandas Karamchand **Gandhi**, *Gandhi's autobiography: the story of my experiments with truth*. (Washington: Public Affairs Press, 1948).

²⁷ Triloki Nath **Madan**, *Modern myths, locked minds: secularism and fundamentalism in India* (Delhi [et al.], Oxford University Press, 1997), 205.

²⁸ Hans **Harder**, „Bankimchandra Chatterjee: Unfreiwilliger Begründer Kommunalistischer Ideologien?“ – *Religion-Macht-Gewalt. Religiöser „Fundamentalismus“ und Hindu-Moslem-Konflikte in Südasiens*. Hg. Christian Weiss (Frankfurt am Main: IKO, 1996), 58.

²⁹ Askeet, *sannyasa*’le ehk religioossele monistlikule eluviisile pühendunu.

algne veedade religioon.³⁰ Jumala ilmutus olevat Sarasvati sõnul ainult veedad ning kogu ülejäänud hinduismi tekstikorpust ta seega ei tunnista, kuna Jumal olevat igavene ja seega olevat ta kogu ilmutuse avaldanud ühe korraga.³¹ Arya Samaji omapärase ja ka Euroopa mõtlemist mõjutanud nägemuse järgi on inimkond pärit Tiibetist. Sealtn olevat aarjalased ehk õilsad pärast võitlust kurjaga pagenud Indiasse, kus nad elasid ideaalses ühiskonnas kahe miljardi aasta eest Jumala (Īśvara) poolt ilmutatud veeda järgi. Pärast „Mahābhāratas“ kirjeldatud suurt vennatapusõda sai alguse aarja tsivilisatsiooni langus, kuna keegi ei olnud enam võimeline veedat korrektselt interpreteerima. Selle peale hakkas vohama puraanade ebask ja ritualism. Braahmanite võimuiha tulemusel kujunes aegamööda välja kastisüsteem, mis olevat aarja muinasreligioonile sama võõras olnud kui polüteism.³²

Seega võib Dayananda Sarasvatit nimetada mitte ainult reformijaks, vaid lausa religioonirajakaks. Ka hakkab silma, et Sarasvati visioon mono-teistlikust ja ainsale ilmutusele tuginevast hinduismist sarnaneb väga aabrahamlike religioonidega. Ta viis sisse ka teatud ristimisesarnase pööramisrituaali, *śuddhi*, et võita hinduismile inimesi, nagu *dalit*'id (ehk nn puutumatud) või moslemid.³³ Selle idee on mitu hindu-organisatsiooni üle võtnud, eespool kirjeldatud „ristimise“ viis läbi Viśva Hindū Parišad. Arya Samajile iseloomulik joon on ka nende moslemi- ja kristlastevaenu-likkus.

Järgmisena tuleb mainida Bāl Gangadhār Tilakit (1856–1920). Nagu Dayananda Sarasvati, oli temagi religioosne mõtleja, kes lahkas sotsiaalseid probleeme ja rahvuslikke ideid religiooni kaudu. Ta oli oluline figuur India vabadusvõitluses ja ka Rahvuskongressi liige. Oma religioosset mõtteid väljendas ta eelkõige oma kaheköitelises „Bhagavad Gītā“ kommentaaris.³⁴ Tema poliitiline eesmärk oli vaba hinduistlik India. Nagu hiljem Gandhi, arvas ka tema, et välise vabaduse saab saavutada alles siis,

³⁰ Madan, *Modern myths, locked minds*, 211.

³¹ *Ibid.*, 214.

³² Harald Fischer-Tiné, „Arya-Samaj und Hindu-Moslem-Beziehungen 1875–1926“ – *Religion-Macht-Gewalt. Religiöser „Fundamentalismus“ und Hindu-Moslem-Konflikte in Südasien*. Hrsg. Christian Weiss (Frankfurt am Main, IKO 1996), 79.

³³ *Ibid.*, 85.

³⁴ Klimkeit, *Der politische Hinduismus*, 227.

kui on olemas sisemine religioosne isevalitsus (*savarāj*).³⁵ Vastupidiselt Gandhile aga ei olnud Tilaki arvates vägivald mitte ainult lubatud, vaid lausa võitluseks ettenähtud vahend. Oma võitlusliku ja natsionalistliku hinduismiga sai ta eeskujuks Vināyak Damodar Sāvarkarile.

Vināyak Damodar Sāvarkar (1883–1966) oli raamatu „Hindutva: Who is a Hindu?“ autor, millele tugineb kogu *hindutva*. Raamat on tuntud eelkõige oma hindu definitsiooni järgi. Küsimus „Kes on hindu?“ on tõepoolest esimene, mis tuleb hindu fundamentalistliku või natsionalistliku ideoloogia rajamiseks lahendada. Sāvarkar lahendab küsimuse muljetavaldava lihtsusega. See lihtsus on ilmselt ka põhjuseks, miks see definitsioon nii menukaks on saanud. Kõlab Sāvarkari definitsioon nii: hindu on see, kellele India on isamaa ja püha maa.³⁶ Tema ideoloogia seisneb eelkõige religiooni ja rahvuse ühendamises. See, religiooniteaduse seisukohast täiesti vastuvõetamatu definitsioon, sobib eriti hästi selleks, et moslemeid ja kristlasi „võõrasteks“ tembeldada, kõigi teiste Indiast pärit religioonide järgijad, sh ka sikhid ja budistid, kuulutatakse aga hindudeks. Samamoodi on selle definitsiooni järgi hindud ka *dalit*’id ja *tribal*’id, kellest allpool veel veidi juttu tuleb.

Muus osas vastab Sāvarkari raamat ajastu vaimule. Selles jutustatakse India ajalugu püüdega näidata, et „hindu-natsioonil“ on kuulsusrikas ajalugu ja et moslemid on selles hindude põlisvaenlasteks. Huvitav on aga jälgida, kuidas natsionalism ja religioosne fundamentalism on selles teoses üksteisest läbi põimunud – nii nagu seda tänapäeval ka laiemalt täheldada võib – ja kuidas religioon on poliitikasse sisse toodud: hindu religiooni kogukonda defineeritakse kui rahvust ja seega luuakse alus rahvusriigiks, sobiv ideoloogia sellele rahvusriigile oleks omakorda aga hinduism religioonina.

Raamatust võib leida ka iseloomuliku katse otsida hinduismile kindlaid aluseid, *fundamentals*, nagu need on olemas aabrahamlikes religioonides. Et see siiski päris võimalik ei ole, näitab ka juba Sāvarkari hindu definitsioon. Mõned asjad ta siiski leiab, nagu veedad, sanskriti keel ja aarjalaste kui sanskriti kultuuri kandjate roll.³⁷ Selline sanskriti ja aarja-

³⁵ *Ibid.*, 227.

³⁶ Vinayak Damodar **Savarkar**, *Hindutva: Who is a Hindu?* (New Delhi: Hindi Sahita Sadan, 2005), 115.

³⁷ *Our gods spoke in Sanskrit, our sages thought in Sanskrit, our poets wrote in Sanskrit. All*

laste esiletõstmine oma ideoloogias on huvitav, kuna ta räägib küll üleindialisest hindu-rahvusest, ent tema raamatus on aarjalased ja nende territoorium tugevalt hindu definitsiooniga seotud. Paistab, et Sāvarkar oli ikkagi natsionalist kitsamas tähenduses – nimelt indoarja natsionalist. Pole siis ka imestada, et ta tundis poolehoidu Euroopa fašismi vastu ja imetles Hitlerit.³⁸ Ei tohi ka unustada, et *hindutva*-ideoloogiat India poliitilisel maastikul esindav BJP ajab poliitikat, mis näeb ette hindi tõstmist riigikeele seisusesse kõigis India osariikides³⁹ ja mille toetus on pärit eelkõige Põhja-India osariikidest, eriti Uttar Pradeshist.

Sāvarkari ajal oli *hindutva* idee kandjaks Hindu Mahasabha, mille president ta ise oli. 1925 lahkus organisatsioonist Keśava Baliram Hedgevar (1889–1940) ja asutas RSSi.⁴⁰ Tema ideedest nagu ka RSSi algusaegadest on vähe teada. Seetõttu pärinevad RSSi põhiideed eelkõige tema järglaselt Madhav Sadašiv Golwalkarilt (1906–1973), organisatsiooni pikaajeliselt liidriks, kes andis RSSile ilme, mis tal tänapäeval on.

HINDUTVA RELIGIOOSNE MÕÕDE JA SELLE AVALDUMINE

Kuigi Tilaki, Sāvarkari, Golwalkari ja teiste hindu fundamentalismi ideoloogide mõtlemises oli rahvuslusel suur osa mängida, oli tegu ikkagi eelkõige religioossete mõtlejatega. Kui väita, et nende eesmärgid olid poliitilised ja ilmalikud, relativeeriks see asja tegeliku sisu, milleks on justnimelt see, et sekulaarne riik, nagu India pärast iseseisvumist on, ei ole õige lahendus. Seega saab järeldada, et poliitilised ja religioossed eesmärgid ei ole üksteisest lahutatavad. Enamik uurijaid keskendub vaid hindu fundamentalismi poliitilisele ja sotsiaalsele küljele, kuna tegu ei ole religiooni-teadlastega. Tuntud Saksa religiooniloolane Hans-Joachim Klimkeit analüüsis aga *hindutva* religioosset külge juba aastakümnete eest raamatus „Der politische Hinduismus: Indische Denker zwischen religiöser Reform

---

that is best in us – the best thoughts, the best ideas, the best lines – seeks instinctively to clothe itself in Sanskrit. Savarkar, *Hindutva*, 95.

³⁸ van der Veer, *Imperial encounters*, 104.

³⁹ Philip H. Ashby, *Modern trends in Hinduism* (New York: Columbia Univ. Press, 1974), 113.

⁴⁰ Klimkeit, *Der politische Hinduismus*, 258.

und politischen Erwachen“. Nagu järgnevast näha on, erines tema käsitlus *hindutva*’st oluliselt vaid poliitikale ja ühiskonnale keskenduvate autorite omast. Klimkeit demonstreerib, kuidas *hindutva*’l on olemas kõik religioonile vajalikud atribuudid, sh ka lunastus või vabanemine ülima religioosse eesmärgina ja viis selle saavutamiseks.

Elkõige on võimalik religioosset mõtlejat näha Bāl Gangadhār Tilakis, kelle õpilaseks omakorda võib pidada Sāvarkari. Samamoodi võib Sāvarkari õpilaseks pidada Hedgewari ja omakorda tema õpilaseks Golwalkari. India traditsiooni järgi antakse religioosset teadmisi ja tarkust edasi õpetajalt, gurult, õpilasele ning seega sobitub see kett Tilakist Golwalkarini täpselt mudelisse. Kui siin on aga tegu religioosse õpetusega (hinduismi tänapäevase poliitilise haruga), kerkib küsimus, milline on selles õpetuses religioosne eesmärk ja kuidas saavutatakse lunastus või õndsus.

Hinduistliku mõtlemise keskseid mõisteid on dharm. Tähendades otsetõlkes ’seadust’, on dharm nii sõna „religioon“ tõlge India keeltesse, iga inimese individuaalne kohus elus ja ühiskonnas kui ka transtsendentne maailmakord. Fundamentalistlikud hindu mõtlejad nägid dharmas hinduistlikku ilmalikku korda, mis vastab transtsendentsele korrale. Sellest tulenevalt oleks Sāvarkari nägemuses hindu riigi ülesanne dharmat kindlustada.⁴¹ Juba Tilak nägi asja nii, et hinduismis olevat dharm baasil olemas vaimne ühtsus, mis omakorda on eelduseks poliitilisele ühtsusele. Tema unistus oli suur hinduriik ja -rahvas, kelle võimsus tuleb vana korra alusel taastada.⁴²

Ka dharm tähendus, mille järgi igaüks peab täitma oma kohust ühiskonna hüvanguks, on ühildatav hindu fundamentalistliku mõtlemisega. Golwalkari järgi on nagu igal üksikisikul ka igal rahval oma *svadharma*. Selletõttu ei saa võõral kultuuril, religioonil ja ka õigusel põhinevat elukorraldust nagu seda on sekulaarne, India pühal pinnal lubada⁴³, vaid Indias tuleb kehtestada hinduistlik dharmakorraldus.

Siinse ilma kord on eelduseks ka ülimalle „vaimsele õndsusele“ (*niḥśreyasa*), kuna kõrgema, religioosse, õndsuse eelduseks on konkreetne heaolu. Seetõttu ei tohi riik sekulaarne olla ja Sāvarkari järgi on hindu rahvus ainuke, kelle jaoks täieliku vaimse õndsuse (*niḥśreyasa*) idee peamine on.

⁴¹ *Ibid.*, 253.

⁴² *Ibid.*, 235.

⁴³ *Ibid.*, 267.

Ja nii nagu *hindutva* loob Sāvarkari ja Golwalkari jaoks eelduse vabanemiseks, on vabanemine, kõrgeim religioosne eesmärk, omakorda hindusus ise, kuna Vedānta ettekujutus Ātmani ja Brahmani ühtsusest kantakse analoogiaana üle üksikisikule ja ühiskonnale. Üksikisiku üksiolemine kogu hindususega, riigiga, rahvaga ja maaga paistab kõrgeima religioosse sihina, mis saab seega siinpoolseks, ilmalikuks ülesandeks. Hindusus ise muutub kõikehõlmavaks jumalikuks suuruseks.⁴⁴

Siinkohal ilmneb, et piiri tõmbamine poliitika ja religiooni vahele on võimatu ja hindu fundamentalismi kirjeldamiseks ka täiesti mittevajalik. Ei tohi unustada, et India ajaloos pole olnud valgustusaega nagu Euroopas ja seetõttu erineb sealne arusaam ilmaliku ja religioosse seosest õhtumaade omast. Ka näiteks Gandhi, kes oli üks peamisi sekulaarse riigi eestkõnelejaid, kirjutas oma autobiograafias, et kes arvab, et religioonil pole poliitikaga mingit seost, see ei tea, mis religioon on.⁴⁵

Ent pöördugem tagasi religioosse sihi poole. Mis see on, sellest sai juba räägitud; Tilak, Sāvarkar nagu ka Golwalkar teadsid ka, mil viisil see saavutatakse, nimelt *karmayoga* kaudu. Hinduismis on erinevaid viise ülisma eesmärgi saavutamiseks nagu tarkuse kaudu (*jñāna*), andumuse ja armastuse jumala vastu (*bhakti*) või siis tegude kaudu (karma). Klimkeit seletab, kuidas see idee tuleb esile Tilaki „Bhagavad Gītā“ kommentaaris. Tilaki tõlgenduses on Gītā keskseks õpetuseks *karmayoga* idee, siin ilmas tegutsemine. See kohustab inimese sotsiaalses ja poliitilises elus aktiivsele kaasalöömisele ja seega ka võitlusele (vaimse) iseseisvuse eest.⁴⁶ See idee ei jäänud ainult teoreetiliseks-teoloogiliseks arutluseks, vaid selle on üle võtnud RSS, mille liikmed näevad end *karmayogin'*itena.

Eelnevast lähtuva põhjal on loomulik, et hindu fundamentalismi peamiseks väljundiks on poliitika. Poliitika on nii eesmärgiks – India hindude riigina – kui vahendiks – BJP on Sangh Parivari poliitilise tiivana tõusnud India üheks suuremaks erakonnaks. Lisaks otsesele eesmärgile, milleks on hinduistliku korra rajamine, ühendab *hindutva* juures poliitikat ja religiooset ideoloogiat ka üks kaudsem eesmärk. Selleks on homogeense enamuse saavutamine.

Püüdlus India kui homogeense hinduriigi poole avaldub praktikas

⁴⁴ *Ibid.*, 254.

⁴⁵ Gandhi, *Gandhi's autobiography*.

⁴⁶ Klimkeit, *Der politische Hinduismus*, 234.

kahel viisil – tõrjumise ja integratsiooniga. Tõrjutakse neid, kes Sāvarkari definitsiooni järgi hindud ei ole, see tähendab eelkõige moslemeid ja kristlasi. Moslemites nähakse hindude põlisvaenlasi, kristlastes aga üha kasvavat ohtu nende misjonitöö tõttu. Kui nende vastu võideldakse, siis teisi hindu ühiskonna väliseid grupe, keda „Hindutva: Who is a Hindu“ järgi hindudeks loetakse, üritatakse hindudeks teha. Eelkõige käib see *dalit*'ite ehk kastiväliste ja India mittehindudest põlisrahvaste kohta.

Dalit'id ja *ādivāsī* ehk *tribal*'id, s.o India põlisrahvad on olulised ka poliitilises plaanis. Hindu fundamentalism põhineb brahmanistlikul hinduismil ja sellele vastavalt oli *hindutva* näol algupäraselt tegu ka eelkõige brahmanite ideoloogiaga. Sellesse kasti kuulusid kõik algupärased ideoloogid Tilak, Sāvarkar ja Sarasvati ning ka BJP tõusu ajal 1980.–1990. aastatel on näha, et kastilise kuuluvuse järgi on nad BJP põhiliseks sihtgrupiks, mida näitavad ka nii BJP kohalike volikogude ja parlamendi liikmete-saadikute päritolu⁴⁷ kui ka väiksemad uurimused inimeste poliitiliste eelistuste kohta.⁴⁸ Et olla poliitikas pikas perspektiivis edukas, on aga vaja suuremat toetuspinda ja seega on BJP pööranud oma tähelepanu *dalit*'ite ja *tribal*'ite poole. Pärast 1996. aasta valimisi moodustas BJP komitee partei baasi laiendamiseks, mis jõudis järeldusele, et tuleb integreerida neid grupe sotsiaalse ja majandusliku töö kaudu.⁴⁹ See on RSSi pärusmaa ning 1990-ndate keskel, kui nende liidriks sai Rajendra Singh, suunati oma tähelepanu madalamatele kastidele.⁵⁰

Kuna tegu on suure valijaskonnaga, on taas kerge kaotada silmist *hindutva* ideoloogilist sisu ja näha vaid poliitilist võitlust. Selleks et näha ühiskonna ääregruppide integreerimise tähendust hindu fundamentalismi jaoks, tuleb pöörduda tagasi Sāvarkari „Hindutva: Who is a Hindu“ juurde.

Hindutva retoorikas on kesksel kohal mõisted „enamus“ ja „vähemus“. Hindud olevat India ajalooline enamus, mis tähendab, et vähemus, mille

⁴⁷ Christophe Jaffrelot, „BJP and the caste barrier: Beyond the „twice-born“? – *The BJP and the Compulsions of Politics in India*. Ed. Thomas Blom Hansen, Christophe Jaffrelot (New Delhi: Oxford Univ. Press, 2004), 36–40.

⁴⁸ Georges Kristoffel Lieten, „Kaste, Klasse und Kommunalismus“ – *Religion-Macht-Gewalt. Religiöser „Fundamentalismus“ und Hindu-Moslem-Konflikte in Südasiens*. Hg. Christian Weiss (Frankfurt am Main: IKO, 1996), 137.

⁴⁹ Jaffrelot, „BJP and the caste barrier“, 64.

⁵⁰ *Ibid.*, 28.

all peetakse silmas eelkõige moslemeid, peab elama enamuse reeglite järgi. Ka on see oluliseks argumendiks hindu riigi nõude puhul. Enamusest rääkimine on aga problemaatiline hinduismi mitmekülgse tõttu ja siin ilmnebki Sāvarkari hindu definitsiooni geniaalsus. Muud võimalust kui negatiivne definitsioon hinduismi puhul ei olegi, aga Sāvarkari definitsioon teeb hinduismist monoliitse terviku. Definitsiooni, mis kirjeldaks hinduismi vähemuste summana, ei või *hindutva* kuidagi moodi aktsepteerida.

Seetõttu ongi hindu fundamentalismile vajalik teha kõigist gruppidest hindud. Isegi kui selliste traditsioonide nagu šivaismi ja višnuismi ühe nimetaja alla koondamine on veel mõistetav, on raske kastiväliseid brahmanistliku hinduismi alla lugeda. Ka hindu fundamentalistid ise väidavad, et hindu olemiseks tuleb sündida hindu ühiskonda ja kasti. Olles kastivälised, on *dalit*'id hindudele ka rüvedad – ja rituaalne puhtus on hinduismis väga oluline – ning ei saa seetõttu riitustest osa võtta, ei kuulu kogukonda ega ole seega teoreetiliselt ka hindud. *Dalit*'eid on Indias aga üle 160 miljoni. See on isegi India-suguse maa kohta tohutu suur arv ning ilma *dalit*'iteta pole selge hinduenamus mõeldav. Teiseks sarnaseks grupiks on *ādivāsī* ehk *tribal*'id. India põliselanikel on oma monoteistlik religioon, millel pole veedade pärandiga mingit seost, ning neid ei saa kindlasti nimetada hindudeks. Küll teeb seda aga Sāvarkari hindudefinitsioon ja RSSi töö nii *dalit*'ite kui *tribal*'itega on väga aktiivne, silmatorkavaim vahend nende gruppide integreerimiseks on koolide ehitamine.

Selle sotsiaaltöö eesmärk on RSSi enda sõnastatuna tugev hindu natsioon. Propagandavideotest on näha, mismoodi RSSi koolides toimub tugev füüsiline ettevalmistus ja ideoloogiline koolitus, mis sarnaneb väga sellega, nagu eestlastele mõne aastakümne tagusest ajast väga hästi tuttav on. RSSi propagandavideos „Sewa or Service work by RSS and Sangh Parivar“ ütleb ühe kooli õpetaja, et seda on vaja

[...] so that they become nationalistic and patriotic citizens. Secondly there are many forces attacking our religion and trying to transform our society into other religions and groups. I feel, that needs to stop. So that is why our children need to understand our culture and become patriotic.⁵¹

⁵¹ [...] et neist saaksid rahvuslikult meelestatud patriootlikud kodanikud. Teiseks on mitmeid jõude, mis ründavad meie religiooni ja püüavad muuta meie ühiskonda teisteks religioonideks ja gruppideks. Ma leian, et see peab lõppema. Sellepärast peavad meie

ehk selleks, et lapsed kasvaksid patriootlikeks kodanikeks, mida on omakorda vaja sellepärast, et paljud jõud ründavad hinduismi.

Hariduse tähtsust propaganda jaoks on *hindutva* organisatsioonid igatahes mõistnud ja jõudnud valitsusse, loobus BJP mitmest olulisest ministrikohast, et saada endale hariduse eest vastutava inimressursside ministri portfelli.⁵² Hariduse ja sotsiaaltöö kaudu nii riiklikul kui kohalikul tasandil üritavad nende erinevad organisatsioonid integreerida selliseid grupe nagu *tribal*'id hindu ühiskonda. Eesmärgiks on homogeenise hinduismi loomine, mis tähendab erinevate kultuuri- ja religioonitraditsioonide ärakaotamist. Sellega oleks saavutatud ühtne enamus riigis ning ka ühtne hindu rahvus. Lisaks oleks hinduism nii ühtne religioon kolme Lähis-Idast pärit maailmareligiooni eeskujul, millel oleksid olemas omadused, millele fundamentalism tugineda saaks.

TÄNAPÄEVA HINDU FUNDAMENTALISMI TUNNUSJOONED

Lõpetuseks üritan hindu fundamentalismi iseloomulikud tunnused kokku võtta ja anda ülevaate selle tänapäevasest esinemisvormist. Kõige põhjalikumalt on fundamentalismi süstemaatiliselts lahanud Chicago Ülikooli „Fundamentalism Project“ ning seetõttu kasutan ka siinkohal hindu fundamentalismi iseloomustamiseks selles väljatoodud tunnusjooni.⁵³ Need on jagatud kahte kategooriasse, ideoloogilised ja organisatoorsed. Hindu fundamentalismi on seal esindama valitud RSS.

Ideoloogiliste tunnusjoonte esinemine koos esinemise astmega RSSi puhul on järgmine: reaktsioon religiooni marginaliseerimisele⁵⁴ madal, selektiivsus madal, moraalne dualism kõrge, pühakirja absoluutsus ja selle

---

lapsed mõistma meie kultuuri ja saama patriootideks. Sewa or Service work by RSS and Sangh Parivar, 10'14'' <http://video.google.com/videoplay?docid=-1013666219441914390>, 23.04.2010.

⁵² Sarkar, *Beyond nationalist frames*, 202.

⁵³ Gabriel A. **Almond**, Emmanuel **Sivan**, R. Scott **Appleby**, „Fundamentalism: Genus and Species“ – *The Fundamentalism Project: Fundamentalisms Comprehended*. Ed. Martin E. Marty and R. Scott Appleby (Chicago; London: University of Chicago Press, 2004), 399–424.

⁵⁴ Kooskõrs omakorda järgmistest teguritest: sekulaarne riik, kodanikuühiskond, religioonidevaheline võistlus, rahvustevaheline võistlus, imperialism ja neokolonialism.

sõnasõnaline tõlgendamine puudub, millenarism ja messianism madal; ning organisatoorsed tunnused: liikmeskonna väljavalitus madal, teravad piirid madal, autokraatne organisatsioon kõrge ja käitumisnõuded kõrge.

Siit on näha, et peale ühe on RSSil olemas kõik fundamentalismi tunnused. Samas puuduv tunnus, pühakirja sõnasõnaline tõlgendamine ja selle absoluutne kehtivus, on fundamentalismi kui religioosse nähtuse olulisemaid jooni ja nii võib jääda järjekordselt mulje, justkui religioon oleks *hindutva* juures teisejärguline ning tegu on eelkõige natsionalismiga. Muljet rõhutab veel see, et just kahe viimase tunnuse paikapidavus on märgitud kõrgeks. Järgnevalt tahan näidata, et väide, nagu teksti sõnasõnalist tõlgendamist *hindutva* organisatsioonide puhul ei esineks, ei pea paika.

India valitsus plaanis 2007. aastal rajada kanali läbi Indiat ja Sri Lankat ühendava madaliku, nn „Rāma silla“, et lühendada märgatavalt laeva- teid. Eepose „Rāmayana“ järgi on tegu sillaga, mille ehitas Rāma oma ahviarmeega, ja seda põhjuseks tuues vallandasid Sanghi perekonna organisatsioonid protestide laine, et takistada plaani läbiviimist. VHP ja Bajrang Dali liikmed ehtasid tänavablokaade Delhisse, Madhya Pradeshi pealinna Bhopalisse ning Delhi-Agra ja Jaipur-Agra kiirteedele, tekitades suuri ummikuid ja põhjustades kaose.⁵⁵

Vastuseks protestidele avaldas India valitsus Archaeological Survey of Indiale tugineva raporti, milles seisis, et „Rāma sild“ on kivist ja liivast koosnev looduslik pinnavorm ja puuduvad igasugused teaduslikud tõendid, mille järgi võiks väita, et „Rāmayana“ eeposes kirjeldatud sündmused kunagi aset oleks leidnud või selles kirjeldatud tegelased tegelikult elanud oleks. Sellegipoolest oli India valitsus sunnitud raporti tagasi võtma, kuna nüüd avaldas BJP survet parlamentaarsete meetoditega.⁵⁶

Nende sündmuste puhul on võimalik täheldada mitut asja. Esiteks saab siin ilmselgeks, et pühakirja absoluutne kehtivus koos sõnasõnalise tõlgendamisega on hindu fundamentalistlike gruppide puhul tõsiasi. Samuti ka see, et, nagu juba eespool mainitud, on justnimelt „Rāmayana“, mitte veedad või „Bhagavad Gītā“, tekstiks, mis on kujunenud fundamentaliste baastekstiks, ning Rāma peamiseks jumalaks. Need protestid näitavad ka organiseerituse kõrget taset ja seda, mil viisil Sangh Parivari

⁵⁵ http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6990847.stm, 12.09.2007.

⁵⁶ http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6994415.stm, 14.09.2007.

erinevad osad omavahel koordineeritult koostööd teevad. Kõige märkimisväärsem ongi siin erinevate organisatsioonide töö erinevatel tasanditel – VHP ja Bajrang Dal korraldasid aktsioone tänavatel, samal ajal kui BJP võitles valitsuse projekti vastu parlamendis. Lisaks kinnitavad „Rāmāyanale“ omistatud tähtsus ja tõlgendusviis eespool toodud väidet selle kohta, kuidas fundamentalistid eesotsas VHPga üritavad hinduismi kolme Lähis-Idast pärit maailmareligiooni järgi kujundada.

Lisaks tuleb veel kord esile tõsta hindu fundamentalismi militaarsust. Eriti käib see paramilitaarse RSSi kohta. Rāma silla näide juba demonstreeris RSSi kõrget organiseeritust ja võimet mobiliseerida suurt hulka inimesi. Lisaks sellele osalevad RSSi liikmed moslemite- ja kristlastevastases vägivallas, milles tapetakse Indias igal aastal palju inimesi. Enamasti lähevad need vägivallaaktid arvesse kommunalismina ehk tavalise kogukondadevahelise vaenu avaldumisena, mis vähendab religioosse fundamentalismi rolli nii vaenu õhutaja kui ka vägivalla täideviijana.